

נוסח מוצע לדיון – 26/10/17

הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 24) (הוראות מיוחדות לעניין בחירות מקדימות לתפקיד חבר הכנסת),
התשע"ח-2017*

1. תיקון סעיף 25 בחוק המפלגות, התשנ"ב-1992¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 25(א)(3), פסקת משנה (א1) – תימחק.
2. תיקון סעיף 28 ב28(ב)(1) לחוק העיקרי, במקום "להתמודדות לתפקיד של חבר הכנסת במפלגה שבה הוא חבר" יבוא "לאותן בחירות לפי סעיפים 28 ח או 28ט".
3. תיקון סעיף 28 יח ב28(ב) לחוק העיקרי, במקום "למפלגה" יבוא "לאוצר המדינה", והסיפה החל במילים "ואם לא" – תימחק.
4. אחרי סעיף 28 כח לחוק העיקרי יבוא:
הוספת סימן ד'
בפרק ב'

"סימן ד' : הוראות מיוחדות לעניין בחירות מקדימות מזכות

הגדרות – סימן ד' 28כט. בסימן זה –

"בחירות מקדימות מזכות" – בחירות מקדימות לתפקיד חבר הכנסת שמתקיימים לגביהן כל אלה:

- (1) מספר חברי המפלגה שבה מתקיימות הבחירות המקדימות, ביום מסירת ההודעה לפי סעיף 28 יח(א), הוא 5,000 לפחות;
- (2) בבחירות המקדימות המתקיימות באותו מועד זכאים לבחור רוב חברי המפלגה;
- (3) מועד הבחירות המקדימות הוא בתקופה שבין היום הקובע ליום הבחירות לכנסת;

"היום הקובע" – כל אחד מאלה, לפי העניין:

- (1) שישה חודשים לפני יום הבחירות לכנסת לפי סעיף 9 לחוק-יסוד: הכנסת;

* הצעת חוק מס' פ/3796/20 (מספר פנימי: 2011821); הועברה לוועדה ביום כ"ה בתמוז התשע"ז (19 ביולי 2017).
¹ ס"ח התשנ"ב, עמ' 190.

(2) בבחירות המתקיימות על פי חוק התפזרות הכנסת, כאמור בסעיף 34 לחוק-יסוד: הכנסת – היום השלישי אחרי תחילת אותו חוק;

(3) בבחירות מוקדמות המתקיימות לפי הוראות סעיפים 11(ב) או 29(ו) לחוק-יסוד: הממשלה, או לפי הוראות סעיף 36א לחוק-יסוד: הכנסת – היום השלישי אחרי היום שבו נוצרה העילה לקיום הבחירות המוקדמות;

"יום הבחירות לכנסת" – היום בו מתקיימות הבחירות לכנסת בסמוך לאחר היום הקובע; "כספי המימון" – סכום השווה לתקרת ההוצאות המותרת לפי סעיפים 28לג או 28ט, לפי העניין;

"מועמד זכאי" – מועמד שהוא נבחר הציבור, למעט ראש רשות מקומית או חבר מועצת רשות מקומית, המתמודד בבחירות מקדימות מזכות.

תחולה 28ל. הוראות פרק זה יחולו לעניין בחירות מקדימות מזכות, בשינויים המפורטים בסימן זה.

28לא. (א) מפלגה שמתקיימות בה בחירות מקדימות מזכות תמסור למבקר המדינה ולרשם, נוסף על ההודעות לפי סעיף 28יח2, ביום מסירת ההודעה לפי סעיף 28יח2(א), הודעה על כל אלה:

(1) מספר חברי המפלגה הידועים באותו יום;

(2) מספר בעלי זכות הבחירה הידועים באותו יום;

(3) היו הבחירות המקדימות בחירות שלפחות חלק מהמועמדים בהן נבחרים רק על ידי חלק מבעלי זכות הבחירה – מספר בעלי זכות הבחירה למועמדים כאמור בסעיף 28לג(ב).

(ב) מפלגה תמסור הודעות לפי סעיף זה ולפי סעיף 28יח2 גם ליושב ראש הכנסת.

איסור תרומות 28ב. על אף האמור בפרק זה, מועמד זכאי אינו רשאי והלוואות לעניין מועמד זכאי לקבל תרומות או הלוואה למימון התמודדות בבחירות מקדימות מזכות.

תקרה כוללת של 28ג. (א) על אף האמור בסעיף 28ח(א), מועמד תרומות והוצאות בבחירות מקדימות של 28ג. כולל העולה על הסכומים המפורטים להלן, לפי מספר בעלי זכות הבחירה באותן בחירות מקדימות כפי שנמסר בהודעה לפי סעיף 28לא, למימון התמודדותו בבחירות המקדימות, ואם הוא מועמד שאינו מועמד זכאי – גם לא יקבל תרומות למימון התמודדותו בבחירות המקדימות בשווי כולל העולה על סכומים אלה:

הסכום הכולל	מספר בעלי זכות הבחירה
50,000 שקלים חדשים ;	(1) עד 4,999
50,000 שקלים חדשים ועוד 11 שקלים חדשים לכל בוחר מעל ל-5,000 בוחרים ;	(2) 5,000 עד 9,999
120,000 שקלים חדשים ועוד 2 שקלים חדשים לכל בוחר מעל ל-10,000 בוחרים ;	(3) 10,000 עד 99,999
320,000 שקלים חדשים.	(4) 100,000 ומעלה

(ב) לעניין כל מועמד בבחירות מקדימות מזכות, יחושב מספר בעלי זכות הבחירה בהתאם למספר חברי המפלגה הרשאים להצביע עבור אותו מועמד באותן בחירות מקדימות, אף אם אינם רוב חברי המפלגה, ובלבד שרוב חברי המפלגה רשאים להצביע בבחירות המקדימות המזכות המתקיימות באותו מועד.

(ג) לעניין בחירות מקדימות מזכות תבוא תקרת ההוצאות והתרומות לפי סעיף זה במקום תקרת ההוצאות והתרומות לפי סעיף 28ח, לכל דבר ועניין.

(ד) הוראות סעיף 28יח1 יחולו לעניין עדכון הסכומים הנקובים בסעיף קטן (א).

הזכות למימון של 28לד: (א) מועמד זכאי יהיה זכאי לקבל מאוצר המדינה מענק למימון התמודדותו בבחירות מקדימות מזכות כאמור בסעיף זה, בסכום שאינו עולה על כספי המימון; כספי המענק ישמשו רק למימון הוצאות התמודדות המועמד הזכאי בבחירות המקדימות המזכות ובתקופת הבחירות בלבד.

(ב) כספי המענק ישולמו באמצעות יושב ראש הכנסת לחשבון בנק נפרד שיפתח המועמד הזכאי לעניין זה (בסימן זה – חשבון המועמד); על חשבון המועמד יחולו הוראות סעיף 28יט, בשינויים המחויבים.

(ג) מועמד זכאי רשאי לבקש את העמדת כספי המענק לרשותו החל מיום שהודיעה מפלגה על מועד בחירות מקדימות מזכות כאמור בסעיף 28לא ועד עשרים ימים לפני מועד הבחירות המקדימות; בקשה כאמור תוגש ליושב ראש הכנסת.

(ד) יושב ראש הכנסת ישלם לחשבון המועמד תשלומים שסכומם לא יעלה על שיעור של 85% מכספי המימון, כפי שביקש המועמד, מיד עם הגשת הבקשה ובכפוף למילוי התנאים האמורים בסעיף 28לה.

(ה) יתרת סכום המענק תשולם למועמד זכאי מיד אחרי שמבקר המדינה הגיש דין וחשבון חיובי לפי סעיף 28כד.

(ו) מהיתרה המגיעה למועמד זכאי לפי סעיף קטן (ה) ינוכה כל סכום שעליו להעביר לאוצר המדינה לפי הוראות סעיף 28כה1, ולעניין סכום שנוכה כאמור לא יחולו הוראות סעיף 28כה2; הודעה על ביצוע ניכוי כאמור תימסר לרשם ולמועמד.

(ז) כספי המענק, וזכותו של המועמד הזכאי לקבלם, לא יהיו נתונים לעיקול, לשיעבוד או להמחאה ולא תוחל לגביהם זכות קיזוז.

תנאים לתשלום 28.הב. (א) תנאי קודם לתשלום כספי המענק לפי סעיף 28לדהוא שבמועד הגשת הבקשה לקבלת המענק – כספי המימון

(1) המועמד הזכאי הגיש ליושב ראש הכנסת ולמבקר המדינה הצהרה חתומה שעשה את כל הדרוש כדי להבטיח ניהול נאות של חשבון הכנסותיו והוצאותיו בהתאם להנחיות מבקר המדינה לעניין זה;

(2) המועמד הזכאי הודיע ליושב ראש הכנסת ולמבקר המדינה את מספר חשבון הבנק שישמש לכל ההכנסות וההוצאות שלו בנוגע לבחירות המקדימות המזכות.

(ב) מועמד זכאי רשאי בכל עת להודיע ליושב ראש הכנסת ולמבקר המדינה על החלפת חשבון הבנק שלו, ובלבד שהציג לפנייהם מסמך מאת הבנק שלפיו אין בחשבון שהוא מבקש להחליף יתרת חובה.

הלוואה למימון 28.ב. (א) מועמד בבחירות מקדימות מזכות שאינו מועמד זכאי יהיה זכאי לקבל מאוצר המדינה הלוואה למימון התמודדותו בבחירות המקדימות כאמור בסעיף זה, בסכום שאינו עולה על כספי המימון, בניכוי סכום התרומות שקיבל המועמד עבור אותן בחירות מקדימות מזכות עד למועד הגשת הבקשה להלוואה (בסעיף זה – ההלוואה), והוראות סעיף 281ד(א) לא יחולו אם בחר לקבל הלוואה לפי סעיף זה.

(ב) כספי ההלוואה ישמשו רק למימון הוצאות התמודדות המועמד בבחירות המקדימות המזכות ובתקופת הבחירות בלבד.

(ג) כספי ההלוואה ישולמו לחשבון בנק נפרד שיפתח המועמד לעניין זה, ויחולו עליהם הוראות סעיף 28ט, בשינויים המחוייבים.

(ד) ההלוואה תינתן באמצעות מוסד כספי כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975², שעמו התקשרה הכנסת לעניין זה.

(ה) (1) מועמד כאמור בסעיף קטן (א) רשאי לבקש את העמדת ההלוואה לרשותו החל מיום שהודיעה מפלגה על מועד בחירות מקדימות מזכות כאמור בסעיף 28לא ועד עשרים ימים לפני מועד הבחירות המקדימות,

(2) בקשה להלוואה תוגש ליושב ראש הכנסת בידי המועמד ויפורטו בה סכום ההלוואה המבוקש, וכן סכום התרומות שקיבל עבור אותן בחירות מקדימות מזכות עד למועד הגשת הבקשה.

(3) יושב ראש הכנסת לא יאשר מתן הלוואה למועמד שטרם פרע הלוואה שנטל מתאגיד בנקאי לפי סעיף 1ד28 אלא לאחר שהציג לפניו, להנחת דעתו, תכנית בדבר פירעון ההלוואה.

(4) סכום ההלוואה כפי שביקש המועמד ישולם לחשבון המועמד כמשמעותו בסעיף קטן (ג) עם הגשת הבקשה ובכפוף למילוי התנאים האמורים בסעיף זה וכן התנאים האמורים בסעיף 28לה, בשינויים המחוייבים.

² ס"ח התשל"ו, עמ' ...

(ו) (1) לא יקבל מועמד הלוואה אלא אם כן הפקיד בידי המוסד הכספי כתב ערבות בנקאית עצמאית, להנחת דעתו של יושב ראש הכנסת, על סכום ההלוואה, שתוקפו יהיה לפחות עד תום שבעה חודשים אחרי יום הבחירות הקרובות לכנסת; בכתב הערבות תיכלל התחייבות הבנק נותן הערבות לשלם לאוצר המדינה את סכום הערבות, כולו או חלקו.

(2) חלפו ארבעה חודשים מיום הבחירות הקרובות לכנסת, ולא הוחזרה ההלוואה במלואה, יפקיד המועמד ערבות בנקאית עצמאית בגובה יתרת החוב שתוקפה עד תום תקופת ההלוואה בתוך 30 ימים מהמועד האמור; לא הפקיד המועמד ערבות בנקאית כאמור, תעמוד יתרת החוב לפירעון מיידי, וניתן לחלט את הערבות כאמור בפסקה (1); בפסקה זו, "יתרת החוב" – סכום הלוואה שלא הפך למענק לפי סעיף 28(ו) בניכוי תשלומי החזר ששולמו על חשבון ההלוואה.

(3) ערבות שהופקדה לפי סעיף זה תחולט אם המועמד שהפקיד אותה לא החזיר או העביר סכום שהוא חייב להחזירו או להעבירו לאוצר המדינה לפי פרק זה במועד שנקבע לכך לפי פרק זה.

(ז) (1) קרן ההלוואה תוחזר בתשלומים שווים מה-1 בחודש שלאחר פרסום תוצאות הבחירות לכנסת שלקראתה נערכו הבחירות המקדימות המזכות ועד תום שלוש שנים מיום פרסום התוצאות כאמור; ואולם לא הוצאה קרן ההלוואה כולה או חלקה עד תום תקופת הבחירות, יחזיר המועמד את הסכום שלא הוצא כאמור בתוך 30 ימים מתום תקופת הבחירות; אין באמור כדי למנוע פירעון מוקדם של ההלוואה.

(2) כל תשלום על חשבון החזר קרן הלוואה לפי סעיף זה יישא הפרשי הצמדה וריבית ממועד מתן הלוואה עד מועד תשלומו בפועל; לעניין זה, "הפרשי הצמדה וריבית" – כהגדרתם בחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961.³

(3) כל תשלום שלא נפרע במועד שנקבע לו יישא ריבית פיגורים החשב הכללי מהמועד שנקבע לפירעונו ועד התשלום בפועל; בפסקה זו, "ריבית פיגורים החשב הכללי" – כמשמעותה בהודעה בדבר שיעור ריבית החשב הכללי כפי שהיא מתפרסמת ברשומות.

(ח) כספי הלוואה, וזכותו של המועמד לקבלם, לא יהיו נתונים לעיקול, לשיעבוד או להמחאה, ולא תוחל לגביהם זכות קיזוז.

(א) מועמד שאינו מועמד זכאי שהיה לחבר הכנסת ביום ישיבת הפתיחה של הכנסת שלקראתה נערכו אותן בחירות מקדימות או עד תום שנה מהמועד האמור (בסעיף זה – מועמד שהיה לחבר הכנסת), יהיה זכאי למענק למימון הוצאות שהוציא בבחירות מקדימות מזכות בסכום שאינו עולה על כספי המימון.

(ב) המענק ישמש רק למימון הוצאות התמודדות המועמד שהיה לחבר הכנסת בבחירות המקדימות המזכות ובתקופת הבחירות בלבד.

(ג) המענק ישולם באמצעות יושב ראש הכנסת לחשבון המועמד; על חשבון המועמד יחולו הוראות סעיף 28ט, בשינויים המחויבים.

(ד) המענק ישולם למועמד שהיה לחבר הכנסת כמפורט להלן:

(1) 85% – ביום שהיה לחבר הכנסת;

מענק למועמד 28ל.
שאינו מועמד זכאי
שהיה לחבר הכנסת

³ ס"ח התשכ"א, עמ' 192.

(2) 15% – מיד אחרי שמבקר המדינה

הגיש דין וחשבון חיובי לפי סעיף 28כד.

(ה) מהיתרה המגיעה למועמד שהיה לחבר הכנסת לפי סעיף קטן (ד)(2) ינוכה כל סכום שעליו להעביר לאוצר המדינה לפי הוראות סעיף 28כה1; ולעניין סכום שנוכה כאמור לא יחולו הוראות סעיף 28כה2; הודעה על ביצוע ניכוי כאמור תימסר לרשם ולמועמד.

(ו) קיבל מועמד שהיה לחבר הכנסת הלוואה לפי סעיף 28לו, תהפוך הלוואה למענק בהתאם להוראות סעיף קטן (ד)(1) ו-(2), ותוחזר לו הערבות הבנקאית שנתן לפי הסעיף האמור, במועד האמור בסעיף קטן (ד)(2).

(ז) קיבל מועמד שהיה לחבר הכנסת תרומות לפי פרק זה, יחזיר את התרומות לתורמים בתוך 30 ימים מתום תקופת הבחירות, ואם לא ניתן להחזירן לתורמים – יעבירן לאוצר המדינה.

(ח) כספי המענק, וזכותו של המועמד שהיה לחבר הכנסת לקבלם, לא יהיו נתונים לעיקול, לשיעבוד או להמחאה, ולא תוחל לגביהם זכות קיזוז.

28לכ. (א) לא הוציא מועמד את מלוא הסכום שקיבל כמענק או כהלוואה לפי סימן זה, יחזיר את הסכום שלא הוצא כאמור לאוצר המדינה בתוך 30 ימים מתום תקופת הבחירות.

(ב) על אף האמור בסעיף 28יח, מועמד יחזיר יתרה כהגדרתה בסעיף האמור לתורמים או יעבירנה לאוצר המדינה, והכול בתוך 30 ימים מתום תקופת הבחירות.

- גבייה 28ט. על גביית סכום שיש להחזירו או להעבירו לאוצר המדינה לפי סימן זה, ולא הוחזר או הועבר במועד, יחול חוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, התשנ"ה-1995⁴, ודינו של סכום כאמור כדין חוב כהגדרתו בחוק האמור.
- הוראות לעניין חשב הכנסת (א) 28מ. פעולות יושב ראש הכנסת לפי סימן זה יבוצעו באמצעות חשב הכנסת.
- (ב) סכומים שיש להעביר לאוצר המדינה לפי סימן זה למעט סכומים כאמור בסעיף 28לט יועברו באמצעות חשב הכנסת.
5. תיקון סעיף 28כב בסעיף 28כב(א)(1) לחוק העיקרי, במקום הקטע החל במילים "דוח על מערכת" ועד המילים " הלוואות שנטל" יבוא "דוח כספי על הכנסותיו והוצאותיו בשל הבחירות המקדימות ועל נכסים והתחייבויות בשל בחירות אלה".
6. תיקון סעיף 28כד1 בסעיף 28כד1(ב)(2) לחוק העיקרי, המילים "שאינו נבחר הציבור" – יימחקו.
7. תיקון סעיף 28כו בסעיף 28כו לחוק העיקרי –
- (1) בסעיף קטן (א) –
- (א) בפסקה (1), במקום "סימן א' לפרק" יבוא "פרק";
- (ב) אחרי פסקה (2) יבוא:
- "(3) השתמש בכספי מענק או הלוואה שקיבל לפי סימן ד' שלא למימון הוצאותיו בבחירות המקדימות שלשמן קיבלם, בניגוד להוראות סעיף 28לד(א), 28לו(ב) או 28לז(ב), לפי העניין.";
- (2) בסעיף קטן (ב) –
- (א) בפסקה (1), במקום "סימן א' לפרק" יבוא "פרק";
- (ב) בפסקה (4), המילים "למפלגה או" – יימחקו, ואחרי "סעיף 28יח" יבוא "או סעיף 28לח, לפי העניין";
- (3) בסעיף קטן (ד)(2), במקום "סימן א' לפרק" יבוא "פרק".
8. ביטול סעיף 28כט בסעיף 28כט לחוק העיקרי, כנוסחו ערב תחילתו של חוק זה – בטל.
9. הוספת סעיף 29א. אחרי סעיף 29 לחוק העיקרי יבוא:

⁴ ס"ח התשנ"ה, עמ' 170.

"עיון במסמכים 29א. מסמכים שנמסרו לרשם לפי הוראות חוק זה יהיו פתוחים לעיון הציבור."

10. תיקון חוק מימון מפלגות בחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973⁵ – מפלגות

(1) בסעיף 1ג(ג), אחרי "בסעיפים" יבוא "3(ב)";

(2) בסעיף 3, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(1ב) סיעה שבתקופת כהונתה של הכנסת היוצאת לא קיימה בחירות מקדימות מזכות כהגדרתן בסעיף 28כט לחוק המפלגות, התשנ"ב-1992⁶, תהא זכאית למימון הוצאות הבחירות שלה בסכום נוסף השווה למכפלת מספר המנדטים שבו זכתה בבחירות לכנסת היוצאת ב-50,000 שקלים חדשים.";

(3) בסעיף 12, אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ה) התמודדו שתי מפלגות או יותר בבחירות לכנסת ברשימת מועמדים אחת, כמשמעותה בסעיף 57 לחוק הבחירות, יראו את אותן מפלגות, בכל הנוגע לאופן החישוב של מימון הוצאות הבחירות לפי סעיף 3(א), (ב) ו-1(ב), לגבי הכנסת היוצאת והכנסת הנכנסת, לפי העניין, כאילו היו סיעות נפרדות; ואולם, לעניין תוספת הסכום של יחידת מימון אחת כאמור בסעיף 3(א) ו-1(ב), יראו את אותן מפלגות כסיעה אחת."

11. תחולה חוק זה יחול על בחירות מקדימות מזכות כהגדרתן בחוק העיקרי כנוסחו בחוק זה, שהודעה על מועד עריכתן נמסרה לפי סעיף 28לא לחוק העיקרי כנוסחו בחוק זה, לאחר פרסומו של חוק זה.

12. הוראות מעבר (א) בסעיף זה –

"בחירות מקדימות מזכות", "כספי המימון" ו"מועמד זכאי" – כהגדרתם בסעיף 28כט לחוק העיקרי כנוסחו בחוק זה;

"יום התחילה" – יום תחילתו של חוק זה;

"יתרה" – כהגדרתה בסעיף 28יח לחוק העיקרי;

⁵ ס"ח התשל"ג, עמ' 52; התשע"ז, עמ' 520.
⁶ ס"ח התשנ"ב, עמ' 190.

(ב) מועמד זכאי שהתמודד בבחירות מקדימות מזכות בסמוך לפני יום התחילה, לא הוציא את מלוא הסכום המותר לפי פרק ב' לחוק העיקרי בנוסחו ערב יום התחילה ונשארה בידו יתרה (בסעיף זה – מועמד שבידו יתרה), רשאי להמשיך להחזיק ביתרה ולהשתמש בה למימון התמודדותו בבחירות המקדימות המזכות הבאות שיתקיימו בתוך שלוש שנים מיום התחילה, והכול בכפוף להגבלות שחלו על בחירות מקדימות ערב יום התחילה.

(ג) הגיש מועמד שבידו יתרה בקשה לקבלת כספי המימון בבחירות המקדימות המזכות הראשונות שיתקיימו בתוך שלוש שנים מיום התחילה, יציין את גובה היתרה שבידו; מכספי המימון תנוכה היתרה כאמור.

ד ב ר י ה ס ב ר

חוק המפלגות, התשנ"ב–1992 (להלן – החוק), קובע כיום הסדר מפורט בקשר לבחירות מקדימות לתפקידים ציבוריים מסוימים, אשר עיקרו נוגע להגבלת סכום ההוצאות שרשאים מועמדים להוציא בבחירות מקדימות מחד גיסא, והסדרה מפורטת של האפשרות של המועמדים לגייס תרומות למימון התמודדותם בבחירות מקדימות, מאידך גיסא. עם זאת, החוק אינו אוסר על מועמדים לגייס תרומות אלא רק מגביל ומסדיר את המקורות שמהם ניתן לגייס תרומות ואת גובה התרומות מתורם בודד ומכלל התורמים. עקב כך, מועמדים בבחירות מקדימות נזקקים לגיוס תרומות למימון התמודדותם והדבר יכול ליצור תלות בלתי רצויה בין המועמדים ובין התורמים. החשש מיצירת קשר פסול בין מועמדים בבחירות המקדימות ובין תורמים מתעצם כאשר המתמודדים באותן בחירות מקדימות מכהנים אותה שעה בכנסת או בממשלה.

מטרתה של הצעת חוק זו היא לקבוע הסדר שיציע למועמדים בבחירות המקדימות לתפקיד חבר הכנסת מקורות מימון ממלכתיים למימון הוצאותיהם, ויחליף את הצורך בגיוס תרומות או יפחית את הקשר והתלות בין המועמדים והתורמים.

ההסדר המוצע יחול על בחירות מקדימות לתפקיד חבר הכנסת שמתקיימות בתקופה מוגדרת שבסמוך לפני מועד הבחירות הכלליות לכנסת במפלגות שבהן מספר החברים הוא 5,000 לפחות, ורשאים להצביע בהן רוב חברי המפלגה. בבחירות מקדימות שבהן מתקיימים תנאים אלה מצדיקות את המימון הממלכתי כמוצע בהצעת החוק בשל היקפן הגדול. מוצע איפוא לקבוע כי בבחירות מקדימות כאמור יהיו מועמדים שהם נבחרו ציבור המכהנים בממשלה או בכנסת זכאים למימון מאוצר המדינה של הוצאותיהם להתמודדות בבחירות המקדימות בגובה תקרת ההוצאות המותרת, אולם תקרת ההוצאות המותרות למועמדים אשר תמומן מאוצר המדינה תהיה נמוכה בכשליש מהתקרה הקבועה כיום בחוק.

בשל החשש המוגבר הנוגע למועמדים כאלה אשר בעודם מכהנים נאלצים כיום לחזר על פתחיהם של תורמים פוטנציאליים, הם לא יהיו רשאים לקבל תרומות או הלוואות כלשהן למימון הוצאות התמודדותם בבחירות המקדימות. יושב ראש הכנסת יהיה הגורם המוסמך למתן המימון למועמדים נבחרו ציבור באמצעות חשב הכנסת. המימון יינתן בשני חלקים: 85% מסכום המימון יינתן סמוך לאחר תחילת תקופת הבחירות המקדימות, ותשלום היתרה יידחה למועד שלאחר עריכת הביקורת על מערכת הבחירות המקדימות בידי מבקר המדינה ויותנה בהתנהלות תקינה של המועמד בהתאם לממצאי הביקורת.

מוצע לקבוע כי מועמדים בבחירות מקדימות שאינם נבחרים יוכלו לקבל הלוואה מאוצר המדינה למימון הוצאות התמודדותם בבחירות המקדימות, שסכומה יהיה עד גובה תקרת ההוצאות המותרת באותן בחירות. מתן הלוואה יותנה, בין היתר, בהפקדת ערבות בנקאית עצמאית להבטחת פירעונה. האפשרות לקבל הלוואה ממקור ממלכתי כאמור תקל על המועמדים את גיוס המקורות למימון התמודדותם ותפחית את תלותם בתורמים. עם זאת, מועמדים אלה יהיו רשאים לגייס תרומות בהתאם להסדר הנהוג לפי החוק כיום. מועמדים כאמור שיחלו לכהן בכנסת בתוך שנה ממועד הבחירות הכלליות לכנסת לא יידרשו להשיב את הלוואה שקיבלו מאוצר המדינה והיא תהפוך למענק בתנאים מסוימים. הפיכת חלק מהלוואה למענק תידחה למועד שלאחר תום מערכת הבחירות והגשת דוח מבקר המדינה ותותנה בקיום הדרישות וההנחיות הנוגעות להתנהלות המועמד במערכת הבחירות בהתאם לממצאי הביקורת.

מוצע לקבוע כי ניהול מערך הלוואות למועמדים ייעשה על ידי מוסד כספי שעמו תתקשר הכנסת ויופקד על ביצוע הפעולות הדרושות לשם מתן הלוואות, מעקב אחר פירעון וכיוצא באלה. עוד מוצע לקבוע כי כספי מענק או הלוואה שקיבלו מועמדים בבחירות מקדימות כאמור, אשר לא נוצלו לשם הוצאות התמודדותם באותן בחירות, יוחזרו לאוצר המדינה סמוך לתום תקופת הבחירות ולא ניתן יהיה להשתמש בהם לכל מטרה אחרת.

כמו כן מוצע לקבוע כי גביית סכומים שיש להחזירם לאוצר המדינה או שלא נפרעו במועד תיעשה בידי המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות באמצעות הכלים הייחודיים העומדים לרשותו.

ההסדר המוצע משתלב בהסדרי הבקרה, הפיקוח והאכיפה הקיימים בחוק, אשר לפיהם, בין היתר, נתונים המועמדים לביקורת מבקר המדינה ומוטלים עליהם איסורים והגבלות גם במישור הפלילי. מוצע להרחיב את הוראות העונשין בחוק ולקבוע עבירות פליליות במקרה של הפרת ההוראות המסדירות את התנהלות המועמדים בבחירות המקדימות שעליהן חלים ההסדרים המוצעים בהצעת החוק.

לצד ההסדר הנוגע למימון הוצאות ההתמודדות של מועמדים בבחירות מקדימות לתפקיד חבר הכנסת, מוצע לתקן את חוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973 (להלן – חוק מימון מפלגות), העוסק במימון הניתן לסיעות, ולקבוע כי כל סיעה שבתקופת כהונתה של הכנסת היוצאת לא קיימה בחירות מקדימות למועמדים לתפקיד חבר הכנסת שבגינן זכאים המועמדים כאמור למימון לפי החוק, כמוצע בהצעת חוק זו, תהיה זכאית לאחר הבחירות לכנסת לקבל תוספת למימון הוצאות הבחירות שלה בסכום של 50,000 שקלים חדשים עבור כל מנדט שבו זכתה בכנסת היוצאת. תיקון נוסף בהקשר זה נועד להבהיר כי במקרה שבו הוגשה רשימת מועמדים על ידי כמה מפלגות, בכנסת היוצאת או הנכנסת, ייעשה חישוב מימון הבחירות לכל מפלגה בנפרד, לפי מעמדה כסיעה חדשה או ותיקה. חישוב נפרד זה ייעשה הן לעניין התוספת האמורה של 50,000 שקלים חדשים לכל מנדט, והן לעניין מימון הוצאות הבחירות הקבוע כיום בחוק מימון מפלגות, אך הוא לא יחול על התוספת של יחידת מימון אחת הניתנת לכל סיעה לפי סעיף 3(א) ו-3(ב) לחוק מימון מפלגות, ללא שינוי מהמצב המשפטי הקיים היום. בכך תעוגן פסיקת בית המשפט העליון בבג"ץ 5493/99 סיעת האיחוד הלאומי נ' יושב ראש הכנסת ואח' (ניתן ביום 28 באוגוסט 2000), אשר עסק בחישוב נפרד של מימון הבחירות של סיעה המורכבת מכמה מפלגות ואף קבע כי התוספת של יחידת מימון אחת תינתן לכל סיעה ללא התחשבות במספר המפלגות המרכיבות אותה.

יצוין כי בעת הכנת הצעת החוק לקריאה הראשונה נדונה סוגיית ההתייחסות לסיעות שהן צירוף של

מפלגות בהקשרים נוספים של מימון הוצאות הבחירות, ובכלל זה הגשת חשבונות נפרדים למבקר המדינה; דוח נפרד של מבקר המדינה; תקרת ההוצאות לכל מפלגה; וחישוב הוצאות הבחירות בהתחשב במימון ששולם למפלגות בפועל על פי הסכם שהוגש ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית כאמור בסעיף 12(ד) לחוק מימון מפלגות. הדיון בסוגיה זו טרם הושלם והיא תידון בעת הכנת הצעת החוק לקריאה השנייה ולקריאה השלישית.

יוזם: חבר הכנסת דוד אמסלם